

Олександра ДУБАСЕНЮК,
доктор педагогічних наук, професор кафедри
професійно-педагогічної, спеціальної освіти,
андрагогіки та управління,
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
Галина МАРЧЕНКО,
доктор філософії

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПІДХОДУ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У СФЕРІ МЕДІАОСВІТИ

Актуальність проблеми дослідження зумовлена швидкими темпами розвитку сучасного інформаційного суспільства, появою та широким розповсюдженням глобальної мережі Інтернет як основного джерела інформації, а також глобалізаційними процесами у світі, що призводять до змін у функціонуванні традиційних і нових медіа. На основі аналізу особливостей становлення й розвитку медіаосвіти в багатьох країнах світу виявлено, що найбільш прогресивними зарубіжними країнами у сфері медіаосвіти є Австралія, Велика Британія, Канада, Німеччина, США, Фінляндія, Франція та ін. Міжнародний досвід упровадження медіаосвіти в закладах вищої освіти – важлива передумова для формування й розвитку єдиної системи медіаосвіти в педагогічних університетах України.

Результати глобалізаційних процесів – модернізація системи освіти в Україні, виникнення нових професійних вимог до майбутніх учителів початкової школи. Окреслені зміни передбачають розширення сфери надання освітніх послуг у закладах вищої освіти через упровадження навчальних курсів з медіаосвіти або інтеграції елементів медіаосвіти в сучасні навчальні предмети шляхом їх постійного оновлення.

Мета дослідження: проаналізувати методологічні засади інформаційного підходу у процесі підготовки майбутніх педагогів у сфері медіаосвіти.

Методологічні підходи визначають вихідні наукові позиції нашого дослідження. Під поняттям «методологія» розуміють вчення про науковий метод пізнання; галузь знання, що займається вивченням засобів, передумов та принципів організації пізнавально-перетворювальної діяльності. Загалом методологія – базова основа пізнання й перетворення реальної дійсності [6]. Методологічний аналіз проблеми нашого дослідження передбачає опис

основних принципів його здійснення. Методологічний принцип виражає спосіб досягнення соціально значущої мети на основі врахування об'єктивних закономірностей та має узагальнений характер, тобто може бути застосований до дослідження всіх ситуацій у певній послідовності. С. Гончаренко виокремлює такі основоположні методологічні принципи, що визначають основні напрями будь-якого наукового дослідження, а саме:

«принцип об'єктивності, всебічності, принцип сутнісного аналізу, принцип єдності історичного та логічного, принцип системності, цілісності та ін.» [1]. Методологічні засади дослідження визначають стратегію дослідження шляхом упровадження відповідних методологічних підходів. Серед актуальних наукових підходів виокремлюємо інформаційний підхід, оскільки медіаосвіта майбутніх учителів початкової школи передбачає їхню безпосередню взаємодію з різноманітною інформацією, отриману за допомогою сучасних медіазасобів. Характерна особливість цього підходу визначається наступними положеннями: у процесі вивчення будь-якого процесу чи явища передовсім виокремлюють його характерні інформаційні аспекти [3].

Основу інформаційного підходу становить принцип інформаційності, відповідно до якого:

- інформація – універсальна, фундаментальна категорія;
- інформаційну основу можна виокремити практично у будь-якому процесі та явищі;
- інформація відображає зміст процесів, що існують у природі та суспільстві;
- будь-які наявні взаємозв'язки мають інформаційний характер;
- під Всесвітом розуміють широкий інформаційний простір, де можуть функціонувати та взаємодіяти інформаційні різнорівневі системи [3].

Актуальність інформаційного підходу як частини фундаментальної методології визначається такими чинниками [3]: інформація має «наскрізний» характер, проникаючи в будь-яку сферу людської діяльності, а, отже, постає однією з найважливіших категорій соціального розвитку; безперервне зростання обсягів інформації, її доступність, ефективно та творче застосування; процеси інформатизації суспільства; розвиток інформаційної сучасної техніки і технології; інформація та знання як важливий результат становлення інформаційного суспільства.

Інформаційна діяльність – невід'ємна складова освітнього процесу для молодих науковців постає як частина наукового дослідження (огляд та підбір бібліографічних джерел з теми наукової роботи, спостереження, експеримент), як засіб з метою досягнення цілей і завдань дослідження, забезпечення достовірності та унікальності, описаних наукових положень, загальних висновків та практичних рекомендацій.

Інформаційний підхід передбачає те, що будь-які процеси та явища мають інформаційний характер, оскільки безпосередньо пов'язані зі створенням, накопиченням, обміном, використанням інформації при здійсненні соціальної взаємодії.

Інформатизація, як одна з основних тенденцій науково-технічного прогресу, інтегрується в усі галузі життя сучасного суспільства. Зокрема, вона активно інтегрується в простір вищої школи. Інтенсивно створюються інформаційна індустрія, інформаційні технології, платформи дистанційного навчання в багатьох ЗВО. Будь-яку науку розглядають як один зі способів накопичення, зберігання й перероблення інформації, її аналізу, вироблення норм, правил відбору інформації, створення методик і методології конструювання моделей [2].

У межах цього підходу здійснено наукові розвідки присвячені теорії інформації, що передбачає вивчення кількісних закономірностей отримання, передавання, обробки та збереження інформації. Інформація кодується у вигляді символів для її передавання в різних каналах зв'язку. Це зумовило необхідність оцінки щодо кількості інформації, що може пройти крізь систему передавання, тобто виміряти її кількісно.

Оцінка кількості інформації заснована на теорії вірогідності й визначається через вірогідність події. Повідомлення має цінність, коли ми дізнаємося з нього про завершення події, результат якої заздалегідь невідомий. Чим більше подія має випадкових непередбачуваних завершень, тим більша цінність повідомлення про його результат [7]. Суттєвою складовою теорії інформації в контексті досліджуваної проблеми, відповідно до якої інформацію про подію розуміють як феномен частотності/визначеності відповідної події. На цій основі реалізується сприйняття медіаінформації, що характеризує певні події в інформаційному просторі. Отже, чим більша невизначеність притаманна системі, тим цінніша отримана інформація.

Загалом інформаційний підхід у нашому дослідженні є одним з основних, що передбачає ефективне використання майбутніми вчителями пізнавального потенціалу інформаційної діяльності в процесі їх професійної підготовки. Медіаосвіта розглядається як сукупність процесів одержання, зберігання, розповсюдження, аналітико-синтетичної переробки та узагальнення інформації на основі використання різних медіазасобів, які забезпечують ці основні процеси, тобто медіаосвіта майбутніх учителів початкової школи в університетах України в межах інформаційного підходу передбачає активну взаємодію майбутніх фахівців із різними типами інформації, отриману за допомогою засобів масової інформації (газети, журнали, книги, телебачення, радіо, Інтернет та ін.), їх використання в навчанні та професійній діяльності.

Таким чином, сучасні виклики потребують підвищення особистісної цифрової компетентності педагога у сфері медіаосвіти, його неперервного саморозвитку, здатності адаптуватися до нових умов цифрового середовища. Цифрова реальність потребує визначити актуальні педагогічні пріоритети, перегляду форм, методів, засобів і технологій навчання, виховання й саморозвитку здобувача освіти. Цифрова реальність вимагає також інтегрального та міждисциплінарного вирішення проблем організації освітнього процесу у ЗВО у контексті цифрового освітнього простора та розробки інноваційних цифрових засобів і технологій медіаосвіти майбутніх педагогів.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С., Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. Київ–Вінниця: ДОВ Вінниця, 2014. С. 73–78.
2. Козир М., Теоретико-методологічні основи інтеграції інформаційно- комунікаційної педагогіки у простір вищої освіти. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. № 33 (1). 2020. С. 42
3. Рашкевич Н. В., Отрош Ю. А. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Харків, 2022. 291 с.
4. Сисоєва С., Кристопчук Т., Методологія науково-педагогічних досліджень: підручник. Рівне: Волинські береги, 2013. С. 64.
5. Юферева О. Конспект лекцій до курсу «Теорія масової інформації» для студентів I курсу денної та заочної форми навчання спеціальності 6.030301 «Журналістика». Запоріжжя: ЗНТУ, 2015. С. 18–19.